

Briselē, 2019. gada 1. jūlijā
(OR. en)

10688/19

SOC 521
EMPL 402
ECOFIN 674
EDUC 332

PIEZĪME

Sūtītājs:	Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Konkrētām valstīm adresētu 2019. gada ieteikumu (KVAI) novērtējums un 2018. gada KVAI īstenošanas novērtējums = Nodarbinātības komitejas (<i>EMCO</i>) un Sociālās aizsardzības komitejas (<i>SPC</i>) atzinumu apstiprināšana

Saistībā ar Padomes (*EPSCO*) 2019. gada 8. jūlija sanākumi pielikumā ir pievienoti minētie atzinumi.

2019. gada horizontālais atzinums par Eiropas pusgadu

Izmantojot Padomes dotās pilnvaras, Nodarbinātības komiteja (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komiteja (*SPC*) izskatīja, kā tiek īstenoti 2018. gadā konkrētajām valstīm adresētajos ieteikumos minētie darba tirgus un sociālie aspekti. *EMCO* un *SPC* 2019. gada jūnijā Padomei iesniedza horizontālu piezīmi, kurā izklāstītas pārdomas par Eiropas Komisijas priekšlikumiem attiecībā uz 2019. gada KVAI, dažas svarīgākās atziņas, kas gūtas, komitejām veicot dalībvalstu nodarbinātības un sociālās politikas reformu daudzpusējo uzraudzību, un novērtējums par panākto virzībā uz "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu. Ar šo piezīmi tiek papildināts iepriekšējais izklāsts, iekļaujot pārdomas par Eiropas pusgada pārvaldības aspektiem (1. iedaļa), sociālo partneru un sociālās jomas NVO viedokļus (2. iedaļa) un tematiskas atziņas, kas izriet no abu komiteju veiktās daudzpusējās uzraudzības pārskatiem (3. iedaļa).¹

1. iedaļa: KVAI process saistībā ar Eiropas pusgadu

Eiropas pusgads ir vērtīgs dalībvalstu reformu centienu koordinēšanas, veicināšanas un pārraudzīšanas līdzeklis. Ar to tiek novērtētas un atbalstītas dalībvalstu reformas, kā arī to plašākā politikas pasākumu kopuma uzbūve un kvalitāte. 2019. gada KVAI pakete, ko Komisija iesniedza 5. jūnijā, balstās uz iepriekšējiem gadiem, un komitejas atzīst, ka tā ir labi sabalansēta ar spēcīgu sociālo dimensiju. Kaut arī komitejas paketi novērtē atzinīgi, dažas dalībvalstis aicināja pārdomāt Eiropas pusgada tvērumu politikas jomu ziņā, uzsverot, ka, pēc to domām, pēdējos gados uzmanības centrs ir ievērojami paplašināts. Paketē liela uzmanība tiek veltīta Eiropas sociālo tiesību pīlāram un ir labi atspoguļoti tā principi, kas arī tiek novērtēti atzinīgi. Dažas dalībvalstis aicināja pīlāra principus ciešāk integrēt KVAI, un pastāvīga visu pīlāra principu novērtēšana tika atzīta par vērtīgu iespēju turpmākajā darbā.

¹ Secinājumus par katru valsti iesniegs pielikumā.

Šogad salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies kopējais KVAI skaits, jo īpaši, atspoguļojot to, ka klāt ir nākuši ar ieguldījumiem saistīti KVAI un Grieķija pēc finansiālās palīdzības programmas veiksmīgas noslēgšanas ir uzņemta Eiropas pusgada procesā. Vēl vairāk pastiprināta ir sociālā, nodarbinātības un izglītības dimensija, kas ir pozitīvi. Komitejas atkārtoti norāda, ka saistībā ar sabiedrības novecošanu, digitalizāciju un klimata pārmaiņām Eiropas pusgada procesā būtu jā saglabā holistiska pieeja, integrējot politikas virzienus un reformas visās attiecīgajās jomās, tostarp ekonomikas, nodarbinātības, izglītības un apmācības, kā arī sociālās iekļautības jomā. Nesen pieņemtās nodarbinātības pamatnostādnes šajā kontekstā nodrošina politisku un juridisku pamatu.

Šā gada paketē ir arī panākta lielāka saskaņotība starp ieguldījumiem un reformām, un saistībā ar to lielāka uzmanība KVAI ir pievērsta ieguldījumiem. Komitejas pieņem zināšanai, ka katra dalībvalsts ir saņēmusi KVAI par ieguldījumiem un pārējos KVAI var būt ar ieguldījumiem saistītas dimensijas, jo īpaši nodarbinātības, sociālās politikas un izglītības jomā. Komitejas norāda, ka, iekļaujot ar ieguldījumiem saistītu dimensiju, var labāk saskaņot reformu centienus un lēmumus par ieguldījumiem, tādējādi vēl vairāk stiprinot Eiropas pusgadu. Vairāki komiteju locekļi aicināja turpināt pārdomāt, kāda ir saikne starp ieguldījumu vajadzībām un ES struktūrfondu. Daži arī uzsvēra, ka ir vajadzīga pietiekama elastība fiskālajos noteikumos un politikas jomās, kurās var pretendēt uz ieguldījumu finansēšanu no ES struktūrfondu.

Komitejas uzsver, ka veids, kā gan *EMCO*, gan *SPC* darbojas Eiropas pusgada ietvaros, gadu gaitā ir uzlabojies, un attiecībā uz pašu procesu un KVAI izstrādi tās izceļ turpmāk minētos aspektus.

Attiecībā uz **procesu** komitejas norāda, ka 2019. gada KVAI novēlota iesniegšana radīja bažas, jo īpaši tāpēc, ka Eiropadome šā iemesla dēļ nevarēja sniegt politisku apstiprinājumu pēc tam, kad pakete bija pietiekami novērtēta Padomes komitejās.

Cieša *EPSCO* un *ECOFIN* komiteju sadarbība nodrošināja, ka, neraugoties uz novēlotu KVAI iesniegšanu, process tomēr noritēja netraucēti. Komitejas turpināja aktīvi piedalīties sagatavošanas darbos KVAI pieņemšanai abos atbildīgajos Padomes sastāvos – *EPSCO* padomē un *ECOFIN* padomē. Kopīga Ekonomikas politikas komitejas (*EPC*), *EMCO* un *SPC* sanāksme joprojām ir efektīvs veids, kā apspriest vairākus transversālas nozīmes KVAI. Tas, ka tiek nodrošināts pienācīgs laiks diskusijām, veicina līdzatbildību, dod iespēju veidot dziļāku un patiesu daudzpusēju izpratni un ilgtermiņā veicina reformu labāku īstenošanu.

Tika atzinīgi novērtēta Komisijas dokumentu augstā kvalitāte visa Eiropas pusgada procesa gaitā. Pozitīvi tiek vērtēta Komisijas divpusējā apspriešanās ar dalībvalstīm par ziņojumu projektiem, kas ir veids, kā starp dalībvalstīm un Komisiju veidot labāku izpratni par izvērtējumu, attiecīgajiem problēmjaudājumiem un politikas centieniem. Šāda apspriešanās var arī veicināt valstu lielāku līdzatbildību par KVAI, un šis aspekts ir ļoti būtisks, lai Eiropas pusgads būtu sekmīgs. Kaut arī uz to tiek norādīts kā uz pozitīvu procesa iezīmi, komitejas atkārtoti, ka ir vēlams vēl spēcīgāka un savlaicīgāka iesaiste, jo tai ir būtiska loma līdzatbildības stiprināšanā un līdz ar to arī reformu sekmīgā īstenošanā.

Komitejas arī vēlreiz norāda, ka ir vajadzīgs vēl efektīvāks veids, kā dalībvalstu komentāros minētos faktiskos jautājumus atrisināt pirms galvenajām komitejas sanāksmēm. Tas, līdztekus skaidri nosakot prioritātes pašu dalībvalstu komentāros un minētajos komentāros koncentrējoties uz KVAI, palīdzētu diskusijās galvenokārt pievērsties būtiskiem jautājumiem.

Komitejas arī atzinīgi novērtē, ka palielinās to dalībvalstu skaits, kuras iesniedz komentārus par citu dalībvalstu KVAI un apsvērumiem, jo tas liecina par kopējām interesēm un plašāku procesa ietekmi Eiropas Savienībā. Šīs diskusijas palīdz vēl vairāk uzlabot savstarpējo izpratni par kopējām politikas problēmām un padziļināt labas prakses apmaiņu.

Atkal ir pierādījies, ka komiteju pārraudzības instrumentu savstarpējā sasaistīšana un to konkrēta izmantošana KVAI sarunās ir bijusi efektīva. Nodarbinātības pārraudzības instrumenta un Sociālās aizsardzības pārraudzības instrumenta konstatējumi ir izrādījušies noderīgs resurss, uz kā balstīt diskusijas. Komitejas norāda, ka Komisija, gatavojot KVAI, ir būtiski ņēmusi vērā daudzpusējās uzraudzības darbu un faktu bāzi sarunās par KVAI. Uzraudzības secinājumi, kas tika sagatavoti apspriedēs par KVAI, bieži vien nodrošināja galīgu risinājumu konkrētam apspriežu vai debašu jautājumam. Uzraudzības darbs, kas gan no Komisijas, gan no dalībvalstīm prasa ievērojamus resursus, ir vēlreiz apliecinājis savu vērtību šajā cikla posmā. Vienlaikus tika minēts, ka attiecībā uz nākotni ir jāapsver, kā vēl vairāk palielināt sagatavošanas darba efektivitāti.

Vienprātīgi tika atzīts, ka sociālo partneru, pilsoniskās sabiedrības pārstāvju un citu attiecīgo ieinteresēto personu patiesa iesaistīšana joprojām ir būtisks reformu īstenošanas un efektivitātes faktors.

Attiecībā uz KVAI **izstrādi** komitejas atzīmē Komisijas teksta augsto kvalitāti un izvairīšanos no liekvārdības (piemēram, "turpināt", "virzīt uz priekšu", "turpmāk"). Tāpat komitejas saglabāja vispārējo noteikumu par to, ka netiek pieņemti ierosinātie grozījumi, kuros nav faktu un kuros nav ņemti vērā Eiropas pusgada laikā veikto pārskatu secinājumi. Komitejas uzsver, ka KVAI būtu jānodrošina pietiekama skaidrība par kontekstu, uz ko atsaucas, taču tās joprojām uzskata, ka apsvērumiem nevajadzētu darboties kā KVAI aizstājējiem. Ir arī vēlams, lai apsvērumos konsekventā veidā tiktu vairāk atspoguļots dalībvalstu progress.

Raugoties uz **nākotni**, komitejas norāda, ka KVAI būtu arī labāk jāatzīst reformu procesa politiskā realitāte. Reformām ir vajadzīgs laiks, lai tās noteiktu, apspriestu un īstenotu. Tās bieži vien tiek īstenotas saistībā ar daudzgadu cikliem. Tādēļ būtu jāapsver, kā KVAI labāk integrēt vidēja termiņa perspektīvu, vienlaikus saglabājot reformu dinamiku un saikni ar valstu politikas cikliem.

2. iedaļa: Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju viedokļi

Sociālo partneru iesaiste un konsultēšanās ar pilsonisko sabiedrību joprojām ir izšķirošs faktors sekmīgā politikas reformu īstenošanā. Abas komitejas rīkoja viedokļu apmaiņu ar Komisiju, Eiropas sociālajiem partneriem un sociālās jomas NVO saistībā ar komitejas daudzpusējo uzraudzību un jauno KVAI paketi; šī viedokļu apmaiņa bija kā ievads diskusijai par pašiem KVAI.

Gan Eiropas sociālie partneri, gan sociālās jomas NVO atzinīgi novērtēja uzlaboto sadarbību ar komitejām un joprojām pozitīvi vērtēja savu līdzdalību ES līmenī, taču tie pauda bažas par to savlaicīgu un jēgpilnu iesaistīšanu valsts līmenī un aicināja stiprināt sadarbību visos Eiropas pusgada posmos. Sociālie partneri uzsvēra, cik svarīga ir to plašāka iesaistīšana, tostarp par jautājumiem, kas nav saistīti ar nodarbinātību. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji uzsvēra nepieciešamību labāk atzīt to lomu Eiropas pusgadā un strukturēt pilsonisko dialogu.

Darba devēju pārstāvji ² kopumā atzinīgi novērtēja paketi kā labi sabalansētu. KVAI ir ieguvuši lielāku nozīmi saistībā ar pašreizējiem problēmjautājumiem – digitalizāciju, sabiedrības novecošanu un dekarbonizāciju. Lai nodrošinātu ekonomisko un sociālo konvergenci, tie uzsvēra, ka lielāks uzsvars ir jāliek uz darbaspēka izmaksu samazināšanu un ar nodokļu īpatsvaru darbaspēka izmaksās saistītās problēmas risināšanu. Kā viens no būtiskiem problēmjautājumiem tika minētas prasmes – un īpaši nepieciešamība darbaspēka vidū nodrošināt digitālās prasmes pienācīgā līmenī. Prasmju trūkuma un prasmju neatbilstības jautājuma risināšana joprojām tiek uzskatīta par vienu no galvenajām prioritātēm, jo īpaši saistībā ar MVU, un pārstāvji atzinīgi novērtētu to, ja par šo tematu tiktu rīkotas padziļinātākas diskusijas ar *EMCO*.

Darba devēju organizācijas arī uzsvēra, ka dalībvalstīm ir jāmodernizē savas sociālo pabalstu sistēmas un jāuzlabo sociālo ieguldījumu mērķtiecība un izmaksu efektivitāte – kā daļa no plašākiem centieniem stiprināt publiskās finanses. Attiecībā uz ieguldījumiem ir vajadzīgi gan privātie, gan publiskie ieguldījumi. Lai mazinātu nabadzību, publiskajiem ieguldījumiem ir būtiska loma kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanā. Dalībvalstis tika arī mudinātas apmainīties ar paraugpraksi un pieredzi par to, kā vislabāk samazināt nodokļu īpatsvaru darbaspēka izmaksās, izstrādājot nodarbinātībai labvēlīgus veidus sociālās aizsardzības finansēšanai.

² Eiropas Biznesa konfederācija (*BUSINESSEUROPE*), Eiropas Amatsniecības, mazo un vidējo uzņēmumu asociācija (*SMEunited*) un Eiropas Darba devēju un sabiedrisko pakalpojumu uzņēmumu centrs (*CEEP*).

Arodbiedrību pārstāvji ³ uzsvēra, ka, pēc to domām, ekonomikas izaugsme ir nestabila un nav būtiski uzlabojusi sociālo dimensiju Eiropā. Tādēļ Eiropas pusgada ietvaros vairāk būtu jāņem vērā uz tiesībām balstīta pieeja Eiropas sociālo tiesību pilārā, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar nabadzību, sociālo atstumtību, zemām algām un piekļuvi sociālajai aizsardzībai. Nesenie uzlabojumi ir panākti pēc krīzes gadiem, kuriem bija raksturīgs zems ieguldījumu līmenis, kas joprojām ir jāceļ. Tādēļ Eiropas pusgadā vajadzētu būt jaunam modelim attiecībā uz ieguldījumiem un fiskālo nostāju. Dalībvalstīm vajadzētu būt zināmai rīcības brīvībai aktivizēt publiskos ieguldījumus, lai radītu kvalitatīvas darbvietas. Attiecībā uz KVAI, kuros galvenā uzmanība pievērsta stingrākiem finansēšanas nosacījumiem, Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*) lūdz paredzēt lielāku rīcības brīvību, lai pilāru varētu īstenot. Ir fiskālā telpa, kas ļautu dalībvalstīm uzlabot sociālo situāciju. Bažas tika paustas arī par to, ka nav īstenoti secinājumi, kas izriet no pārskatīšanas par sociālo dialogu, kuru Nodarbinātības komiteja veica kopā ar sociālajiem partneriem.

Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ⁴ atzinīgi novērtēja to, ka 2019. gada KVAI paketē lielāka uzmanība ir pievērsta darba tirgum, izglītības un sociālās politikas jautājumiem, kā arī to, ka ir iekļauts Eiropas sociālo tiesību pilārs. Tika arī atzīts, ka ieguldījumiem un reformām jānotiek ciešā sasaistē. Pārstāvji uzsvēra – lai gan nodarbinātības un izglītības jautājumi ieteikumos ir labi atspoguļoti, lielāks uzsvars ir jāliek uz jautājumiem, kas saistīti ar nabadzību un sociālo atstumtību (īpaši bērnu un nelabvēlīgā situācijā esošo grupu vidū), bezpajumtniecību, izmaksu ziņā pieņemamiem un ilgtspējīgiem veselības un ilgtermiņa aprūpes pakalpojumiem, kam ir laba kvalitāte. Tika uzsvērts, ka pašreizējā labvēlīgā ekonomikas vide rada iespēju panākt augšupēju sociālo konvergenci un joprojām būtu stingri jākoncentrējas uz reformām. Ir jādara vairāk to cilvēku labā, kuri jau ir nonākuši nabadzībā, un saistībā ar reformu īstenošanu, jo īpaši attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošām grupām. Ar nodokļu un pabalstu sistēmu var atbalstīt dalību darba tirgū un mazināt nevienlīdzību.

³ Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*).

⁴ Sociālā platforma, *Eurodiaconia*, Eiropas Nabadzības novēršanas tīkls (*EAPN*) (aprīlī) un *Eurochild*.

3. iedaļa: Horizontālās atziņas, kas izriet no daudzpusējās uzraudzības un daudzpusējiem pārskatiem par īstenošanu

Daudzpusējā uzraudzība, ko veido komitejās veikta salīdzinošā pārskatīšana attiecībā uz pašreizējo stāvokli KVAI īstenošanā, ir viens no Nodarbinātības komitejas (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komitejas (*SPC*) pamatuzdevumiem, proti, saistībā ar Eiropas pusgada procesu.

A. Atziņas, kas izriet no Nodarbinātības komitejas veiktās daudzpusējās uzraudzības

No 2018. gada oktobra līdz 2019. gada aprīlim *EMCO* sagatavoja daudzpusējās uzraudzības pārskatus un veica valstu pārbaudes (*Country Exam*), izskatot KVAI komponentus, kas saistīti ar šādiem politikas tematiem: i) ilgtermiņa bezdarbs, ii) sociālais dialogs, iii) darba tirgus segmentācija un nedeklarēts darbs, iv) dalība darba tirgū, v) aktīva darba tirgus politika un valstu nodarbinātības dienesti (VND), vi) izglītība, prasmes, profesionālā izglītība un apmācība (PIA) un pieaugušo izglītība un vii) algas, konkurētspēja un nodokļu uzlikšana darbaspēkam.

Kā minēts iepriekš, *EMCO* daudzpusējās uzraudzības pārskati ir sakārtoti pa tēmām. Tādējādi no katra pārskatu kopuma var izdarīt horizontālus secinājumus, kuri ir izklāstīti šajā piezīmē.

EMCO pārskats par to, kā tiek īstenots **Padomes ieteikums par ilgstošo bezdarbnieku integrāciju darba tirgū**, tika sagatavots situācijā, kad stāvoklis darba tirgū bija uzlabojies, taču atšķirības joprojām pastāv visā ES.⁵ Turklāt, kaut arī visas dalībvalstis veica pasākumus nolūkā īstenot ieteikumu labāk, īstenošanas līmenis ir atšķirīgs. Valstu nodarbinātības dienestu (VND) veiktspēja ir viens no galvenajiem problēmjautājumiem, un dažas dalībvalstis saskaras arī ar ievērojamām reģionālām atšķirībām VND veiktspējā. Vairākās dalībvalstīs augsta ilgstošo bezdarbnieku reģistrēšanās kvota ir cieši saistīta ar to, ka reģistrēšanās VND ir priekšnoteikums pabalstu saņemšanai. Dažās dalībvalstīs ir ieviesti politikas pasākumi, kuru mērķis ir nepieļaut reģistrācijas pārtraukšanu, bet daudzām joprojām ir jāuzlabo informēšanas pasākumi, kas vērsti uz neaktīviem iedzīvotājiem, un jāizstrādā reģistrēšanās stimuli.

⁵ Svarīgākās atziņas tika nosūtītas *EPSCO* atsevišķi, sk. Padomes dokumentu 14409/18.

Pārskatā tika apstiprināts, ka ceļā uz nodarbinātību ir svarīgi tādi papildu pakalpojumi kā, piemēram, sociālie, veselības aprūpes, apmācības un atbalsta pasākumi. Ir īstenoti centieni veidot ciešāku koordināciju starp dažādiem pakalpojumu sniedzējiem, tomēr koordinācija joprojām ir viens no galvenajiem problēmjaudājumiem. Valstīm ir dažādas pieejas vienotā kontaktpunkta izveidei, sākot ar pakalpojumu pilnīgu integrāciju un beidzot ar to, ka tiek tikai izraudzīta iestāde, kurai būtu jādarbojas kā vienotam kontaktpunktam. Vairumā dalībvalstu ir līgumi par integrāciju darbā vai to ekvivalenti, taču ir jādara vairāk, jo īpaši attiecībā uz individuālo novērtējumu regulāru pārskatīšanu. Tika prezentēti vairāki pasākumi, kas saistīti ar darba devēju iesaisti, ietverot tam īpaši paredzētu VND personālu un algu subsīdijas apvienojumā ar apmācību darbavietā. Tomēr dažās dalībvalstīs vēl aizvien trūkst stratēģiskākas pieejas attiecībā uz partnerībām starp ieinteresētajām personām. Kopumā, lai gan ir panākti būtiski uzlabojumi attiecībā uz to datu kvalitāti un pilnīgumu, kas savākti ar dalībvalstu atbalstu, pamatojoties uz *EMCO* rādītāju sistēmu, ir vajadzīgi papildu centieni, lai uzlabotu datus, kuri saistīti ar ilgstošo bezdarbnieku rezultātu ilgtspēju.

Sociālā dialoga pārskatīšanā tika aplūkoti dažādi aspekti saistībā ar sociālo partneru iesaistīšanu reformās un politikas pasākumos, un Eiropas pusgada procesā. Pārskatīšanā piedalījās valstu un Eiropas sociālie partneri. Lielākajā daļā dalībvalstu ir ieviesta tiesiskā un institucionālā sistēma sociālā dialoga nodrošināšanai, taču pārskatīšanā tika atzīmēts, ka valstu sociālo partneru iesaistīšana nodarbinātības un sociālo reformu un politikas izstrādē un īstenošanā un Eiropas pusgada procesā pārskatītajās dalībvalstīs atšķiras. *EMCO* uzsvēra, cik svarīga ir savlaicīga un jēgpilna iesaiste.

EMCO arī norādīja uz problēmām saistībā ar sociālo partneru pārstāvību dažās dalībvalstīs un uzsvēra, ka ir vajadzīgs efektīvs atbalsts, lai uzlabotu sociālo partneru veiktspēju.

Pārskatot KVAI par **darba tirgus segmentāciju un nedeklarētu darbu**, tika atzīmēts, ka segmentācijas un nedeklarēta darba raksturs ES dalībvalstīs ir neviendabīgs un tikai statistikas dati vien ne vienmēr atspoguļo pašreizējā stāvokļa kopainu. Segmentācija un nedeklarēts darbs var daudzējādā ziņā nodarīt kaitējumu cilvēku dzīvei (piemēram, pastāv saikne ar apsvērumiem par veselības aizsardzību un drošību darbā un piekļuvi sociālajai aizsardzībai), kā arī ekonomikai kopumā. Pēdējos gados dalībvalstīs ir veikušas vairākas reformas šajās jomās, lai veicinātu pieņemšanu pastāvīgā darbā un kvalitatīvas darbvietas, taču reformām būs vajadzīgs laiks, lai tās pilnībā attaisnotos. Patiešām daudzas no pašreizējām reformām ir vērstas uz to, lai novērstu negatīvās sekas, kas patlaban vērojamas pirms vairākām desmitgadēm notikušās daļējās darba tirgus liberalizācijas dēļ (t. i., tā ļauj plašāk izmantot pagaidu darba līgumus, nemainot pastāvīgo līgumu regulējumu), piemēram, samazinot atšķirības starp pastāvīgo un pagaidu darba līgumu regulējumu (ietverot nodokļu un sociālo iemaksu dimensiju).

EMCO norādīja, ka pašreizējā politiskajā situācijā ir grūti panākt vienprātību par precīzām darba tirgus reformām, kas jāveic. Tādējādi tiek uzsvērts, cik nozīmīga loma var būt sociālajiem partneriem un cik svarīgs ir efektīvs sociālais dialogs. Tāpat kā attiecībā uz daudziem citiem jautājumiem ārkārtīgi svarīga nozīme ir apmācībai un prasmēm, lai cilvēki varētu izmantot lielāko daļu darba tirgus iespēju, (un būtu jāatzīmē, ka viena no segmentācijas negatīvās ietekmes izpausmēm ir tāda, ka darba devēji nelabprāt iegulda prasmēs). Uzmanība būtu jāpievērš tam, lai darba meklētājiem būtu pieejami atbilstoši norādījumi un darba ieteikumi. Tas var uzlabot darba piedāvājumu kvalitāti un mazināt prasmju neatbilstību.

Kopumā joprojām ir svarīgi nedeklarēta darba novēršanā apvienot atturēšanu un prevenciju (piemēram, īstenojot izpratnes veicināšanas pasākumus un uzlabojot uzticēšanos iestādēm), un tādēļ ir vajadzīgi saskaņoti centieni un koordinācija starp iestādēm, piemēram, inspekcijām, sociālā nodrošinājuma iestādēm, VND un nodokļu iestādēm. Daudzos gadījumos ir jāmaina attieksmes kultūra un uzvedība, un tas jau pēc būtības prasa saskaņotas pūles ilgākā laikposmā. Turklāt ir nepieciešama dziļāka izpratne par jaunu darba veidu lomu un funkcijām, tostarp par platformu darbu, ņemot vērā šādu nodarbinātības veidu rašanos un pieaugošo nozīmi ES dalībvalstīs.

Ir veikta virkne pasākumu nolūkā stiprināt darba inspekcijas, gan palielinot kopējo inspektoru skaitu, gan arī nodrošinot, ka viņi savus resursus izmanto gudri un mērķtiecīgi. Lai pievērstos visvairāk skartajām jomām, dalībvalstis bieži vien izmanto uz nozarēm balstītu vai reģionālu pieeju. Skaitļi liecina, ka šie pasākumi nes taustāmus rezultātus.

EMCO veiktajā pārskatā par **līdzdalību darba tirgū** tika aplūkotas divas dažādas dimensijas: indivīdu līdzdalība kā tāda un indivīdu darba stundu pieaugums. Dažos gadījumos tika atzīmēta arī līdzdalībai darba tirgū piemētoša reģionāla dimensija. Attiecībā uz sievietes līdzdalību darba tirgū liela nozīme var būt tam, cik pieejama, kvalitatīva un izmaksu ziņā pieņemama ir bērnu aprūpe un vecu cilvēku aprūpe. Daudzas dalībvalstis cenšas uzlabot aprūpes sniegšanu, un vairākās valstīs Eiropas Sociālajam fondam (ESF) ir bijusi izšķirīga nozīme (kaut gan tas raisa jautājumus par ilgtspēju ilgākā laikposmā). Arī elastīgi atvaļinājuma un darba režīmi varētu būt noderīgi.

Tai pašā laikā var būt vērtīgi aplūkot nodokļu sistēmas, kas var jo īpaši ietekmēt otru pelnītāju līdzdalību. Tāpat rūpīga iemaksu sistēmu izstrāde var palīdzēt cilvēkiem iekļūt darba tirgū un tajā palikt. Šajā sakarā īpašus sarežģījumus izraisa jautājums, kā varētu attīstīties darbs nākotnē, un šo aspektu būtu jāturpina uzraudzīt. Vairākas dalībvalstis veic pasākumus nolūkā uzlabot pārredzamību un informētību attiecībā uz darba samaksas atšķirībām, kas ir atkarīgas no dzimuma, un būs interesanti, kādi būs šo pasākumu iznākumi.

Attiecībā uz vecākiem darba ņēmējiem līdzdalības uzlabošanas centieni ir vērsti uz to, lai ierobežotu piekļuvi priekšlaicīgas pensionēšanās iespējām un lai nodrošinātu piekļuvi apmācībai, kas noder darba tirgū. Kad runa ir par nelabvēlīgā situācijā esošām grupām, kas saskaras ar vairākiem šķēršļiem līdzdalībai darba tirgū, ir nepieciešama daudzdimensionāla pieeja, kurā integrēti sociālie un nodarbinātības pakalpojumi. Rīks, ar kura palīdzību varētu daļēji risināt iesīkstējušu diskrimināciju darba tirgū, ir anonīma personāla atlase. Bieži tiek minēts arguments, ka daudzi jautājumi saistībā ar līdzdalību darba tirgū ir zināmā mērā attiecināmi uz "kultūru", taču pēdējā laikā sekmīgi īstenotas iniciatīvas liecina, ka ir iespējams gūt pozitīvus rezultātus, pat ja tie prasa laiku.

Pārskatā par **aktīvām darba tirgus politikām (ADTP) un valsts nodarbinātības dienestiem (VND)** tika atzīmēts: kaut gan stāvoklis darba tirgū uzlabojas visā ES, dalībvalstis arvien vairāk saskaras ar prasmju nepietiekamību, un dažas grupas negūst labumu no uzlabojumiem. ADTP plānošanai un īstenošanai jānotiek plašākā kontekstā, papildinot un turpinot iesāktos izglītības un apmācības pasākumus, sociālo politiku un pakalpojumus. Šo jautājumu risināšanai ir svarīgi uz konkrētu mērķi vērsti apmācības pasākumi un labi izstrādāti paņēmieni darba tirgus vajadzību apzināšanai (šeit svarīga loma var būt sociālajiem partneriem). Ir jābūt veidam, kā izmērīt apmācības iestāžu kvalitāti un sniegumu un visām ieinteresētajām personām sniegt skaidru informāciju par tiem.

Saikne starp aktivizāciju un ieguvumiem ir svarīga, lai panāktu sabiedrības atbalstu politikām, un tam, kā tiek definēti darba meklēšanas kritēriji, ir jānodrošina, ka tiek sasniegts šīs saiknes mērķis. Lai paplašinātu nodarbinātības iespējas un uzlabotu gatavību darbam, ADTP ir jāpapildina ar pienācīgām profesionālajām konsultācijām un orientācijas pasākumiem. Kopumā aktīvās darba tirgus politikas būtu jāpārbauda, jāizvērtē un jāpārskata, lai nodrošinātu to iedarbīgumu. Attiecībā uz VND ir ieviests daudz reformu nolūkā uzlabot VND jaudu un ietekmes mērogu, taču vairākas no tām ir krietni kavējušās. Šo reformu pārraudzība un īstenošana būs izšķiroši svarīga, nosakot, vai reformas sasniedz vai nesasniedz savus oficiāli formulētos mērķus.

Pārskatā par **izglītību, prasmēm, profesionālo izglītību un apmācību (PIA) un pieaugušo izglītību** daudzos izskatītajos KVAI tika aplūkota visaptveroša izglītības reforma. Lielāks svars tika piešķirts digitālajām prasmēm, kas bieži vien tika darīts plašākas valdības stratēģijas ietvaros. Uzsvars tika liktas arī uz nepieciešamību panākt lielāku izglītojamo skaitu zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) jomās. Kad tiek apsvērtas darbības nolūkā palielināt skolotāja profesijas pievilcīgumu, atalgojums ir tikai viens no elementiem (kaut arī svarīgs). Uzmanība jāpievērš mobilitātei, apmācībai un administratīvā sloga samazināšanai.

Attiecībā uz izglītības sistēmu iekļaujošumu dalībvalstīs izvēlas dažādas pieejas. Dažas pievērš īpašu uzmanību valodu apmācībai, citas – agrīnajai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, bet vēl citas – kvalitātes nodrošināšanai visos līmeņos. Ņemot vērā līdzīgos izaicinājumus, ar kādiem saskaras virkne dalībvalstu, būs svarīgi izsekot tam, kuras no pieejām piedāvā šķietami labākos iznākumus. Vairākās valstīs problēma ir priekšlaicīga mācību pārtraukšana. Svarīga ir agrīnās brīdināšanas sistēmu jauda un efektivitāte, bet būtiski ir arī identificēt pasākumus, kuriem būtu jānotiek pēc šāda brīdinājuma. Vēl grūtības var radīt jautājums par labāko veidu, kā šajos pasākumos iesaistīt ģimenes. Iekļaušana lielā mērā var būt atkarīga arī no skolotāju prasmēm un viņu spēju strādāt ar minoritātēm un nelabvēlīgā situācijā esošām personām.

Attiecībā uz PIA daudzās dalībvalstīs ir bijuši vērā ņemami reformu centieni nolūkā uzlabot PIA nozīmīgumu. Bieži vien tam ir izmantots ES finansējums, kas, protams, pati par sevi nav problēma, bet rodas jautājums par projektu ilgtspējas nodrošināšanu. Tomēr vairāk ir jādara, lai palielinātu PIA un mācekļību pievilcīgumu, jo šīs iespējas bieži tiek maz izmantotas. Būtu jāpaplašina mācekļību iespējas mazos un vidējos uzņēmumos. Bieži vien sekmīgu PIA reformu atslēga ir sociālo partneru iesaistīšanās. Tiek izmēģinātas vairākas inovatīvas pieejas nolūkā uzlabot pieaugušo izglītības sniegšanu un izmantošanu, piemēram, individuālie mācību konti. Lai risinātu problēmas, ko rada konkrētas ģeogrāfiskas atšķirības piedāvājumā, papildus valsts līmeņa stratēģijām svarīga loma bieži vien ir vietējiem projektiem.

Pārskatā par **darba samaksu, konkurētspēju un darbaspēka nodokļiem** tika norādīts, ka darba samaksas bāzes pieaugums joprojām ir lēnāks par prognozēto, ja par pamatu ņem vēsturisko attiecību starp darba samaksas pieaugumu un bezdarbu. Zemā darba samaksas pieauguma galvenie noteicošie faktori, šķiet, ir zemā inflācija un zemais ražīguma pieaugums. Taču, iespējams, ka sava loma ir bijusi arī citiem faktoriem, tostarp, mobilitātei ES iekšienē un daļēja laika darba pieaugumam. Jauna un interesanta parādība, kas novērota dažās dalībvalstīs, ir prasība pēc vairāk nefinansiālu labumu iekļaušanas darba koplīgumu procesā un attiecīgi – mazāk pieprasījumu palielināt darba samaksu. Būtu labi visas minētās jomas analizēt dziļāk.

Politiski pasākumi, ar kuriem risina zemā darba samaksas pieauguma problēmu, ietver minimālās darba algas politikas, spēcīgāku kolektīvo sarunu satvaru, nodokļus un publiskā sektora algas. Netieši pasākumi, kas var ietekmēt darba samaksas pieaugumu, attiecas uz politikām, kas atbilstoši sociālā pīlāra garam paplašina darba ņēmēju tiesības un teikšanu kolektīvo sarunu vešanā (piemēram, piekļuve sociālajam nodrošinājumam, tiesību pārvedamība, darba ņēmēju ģeogrāfiskā un profesionālā mobilitāte), vai politikām, kas mazina darba tirgus dualitāti. Kaut arī dalībvalstu funkcija bieži vien ir tikai nodrošināt tiesisko regulējumu, kurā kolektīvās sarunas notiek, varētu būt interesanti apsvērt iespējamus papildpasākumus, kas mudinātu sociālos partnerus palielināt savu kapacitāti un darba koplīgumu tvērumu vai vairāk koplīgumu noslēgšanu attiecībā uz jomām vai darba ņēmējiem, kurus tie vēl nesedz. Aktīvas darba tirgus politikas pasākumi joprojām dod rezultātus, padarot darba tirgus pielāgojamākus, palielinot nodarbināmību, uzlabojot darba mobilitāti un paplašinot nodarbinātības iespējas darba meklētājiem un personām ārpus darbaspēka. Gadījumos, kad darba samaksa pieaug, bieži vien ir jāņem vērā jautājums par pirkjspēju, jo tā arvien vēl varētu kristies (piemēram, mājokļa izmaksu dēļ). Dažas dalībvalstis apsver citus pasākumus, kuri ietekmē darba samaksu, piemēram, pasākumus, kas netieši paaugstina ražīgumu un izaugsmi, stimulējot pētniecību un izstrādi un investējot cilvēkkapitālā (izglītība, prasmes un mūžizglītība).

B. Atziņas, kas izriet no Sociālās aizsardzības komitejas daudzpusējās īstenošanas pārskatīšanas

2019. gada martā *SPC* pārskatīja, kā tiek īstenoti 38 ieteikumi tās kompetencē esošajās jomās, proti: i) sociālā aizsardzība un sociālā iekļaušana; ii) pensijas; iii) veselības aprūpe; un iv) ilgtermiņa aprūpe. Ar veselības aprūpes jomu saistītie jautājumi tika izskatīti kopā ar pārstāvjiem no Padomes Sabiedrības veselības aizsardzības jautājumu darba grupas augstāko amatpersonu līmenī. Pārskati tika sakārtoti pa tēmām, kas ļāva izdarīt horizontālus secinājumus par katru tematisko jomu.

Reformas sociālās iekļaušanas un sociālās aizsardzības jomā

Eiropas ekonomikas pastāvīgā izaugsme pēdējo gadu laikā ir radījusi labākus darba tirgus apstākļus un palielinājusi mājāsaimniecību ienākumus. Rezultātā līdz pirmskrīzes līmenim ir samazinājies to cilvēku skaits, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība ⁶. Tomēr, neraugoties uz šīm pozitīvajām norisēm, bažas rada tas, cik iekļaujoša ir ekonomikas atlabšana, – joprojām saglabājas liela nevienlīdzība un liels tādu personu skaits, kas ir neaizsargātās situācijās un kam draud palikšana novārtā. Minēto problēmu risināšanā būtiskas paliek labi izstrādātas sociālās aizsardzības sistēmas, kurās tiek ieguldīts cilvēku aktīvā iesaistē sabiedrībā un ekonomikā un kuras nodrošina aizsardzību pret riskiem visā mūža garumā.

2019. gada daudzpusējās īstenošanas pārskatīšanas ietvaros *SPC* pārskatīja progresu, kas panākts saistībā ar 11 ieteikumiem sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas jomā. Līdzīgi kā iepriekšējos gados KVAI minētajā tematiskajā jomā daudz uzmanības joprojām tiek pievērsts aktīvai iekļaušanai, jo īpaši – sociālo pabalstu seguma un adekvātuma uzlabošanai un ienākumu atbalsta shēmu reģionālo atšķirību un sadrumstalotības mazināšanai. Vēl citos dalībvalstīm adresētajos ieteikumos tika aicināts risināt sociālās aizsardzības nepilnību problēmu cilvēkiem, kuri strādā uz nestandarta līgumu pamata; uzlabot nodokļu atvieglojumu sistēmu izstrādi un sociālo izdevumu struktūru; kā arī sniegt augstas kvalitātes pakalpojumus (bērnu aprūpe un mājokļi).

SPC daudzpusējā pārskatīšana parādīja, ka dalībvalstis turpina īstenot centienus, lai risinātu apzinātos problēmjaucējumus, bet, šķiet, ka reformu īstenošana ir palēninājusies. Konkrēti, komiteja secināja, ka pēdējā gada laikā progress ir bijis ierobežots gandrīz divās trešdaļās dalībvalstu, par kurām tika veikta pārskatīšana. Salīdzinājumam – iepriekšējā gadā tika secināts, ka ierobežots progress novērojams aptuveni vienā trešdaļā pārskatīto KVAI, savukārt pārējos bija novērojams zināms vai ievērojams progress. Dažās dalībvalstīs reformu īstenošana ir kavējusies tāpēc, ka bija jāsasniedz vidēja termiņa budžeta mērķis un jāizpilda prasības, lai atbilstu Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem.

⁶ 2017. gadā – 22,4 % no visiem ES iedzīvotājiem.

Ņemot vērā šādus rezultātus un neskaidrību ap turpmāko ekonomikas perspektīvu, *SPC* uzsver, ka dalībvalstīm steidzami jāatjauno un jāpaātrina savi reformu centieni. Dalībvalstu reformu orientieriem ir jāpaliek sociālajai iekļaušanai, ieguldījumiem un aizsardzībai atbilstoši attiecīgajiem principiem, kas izklāstīti Eiropas sociālo tiesību pīlārā un kā pamatā ir aktīvas iekļaušanas pieeja.

Reformas pensiju jomā

Ņemot vērā pensiju īpatsvaru budžetos un to lielo sociālo nozīmi, tās ir bijušas viens no svarīgākajiem elementiem dalībvalstu reformu programmās kopš pašiem Eiropas pusgada pirmsākumiem. Pēdējā desmitgadē pensiju reformās galvenais uzsvars ir bijis uz pensiju sistēmas pielāgošanu mainīgajai demogrāfijai un pensiju sistēmas finanšu ilgtspējas nodrošināšanu. Nesenākā pagātnē lielāka nozīme tika piešķirta adekvātuma jautājumiem, taču 2018. gada KVAI daudz uzmanības joprojām tika veltīts pensiju reformām, kas saistītas ar ilgtspēju.

SPC pārskatīja, kā tiek īstenoti 13 ieteikumi pensiju jomā, no kuriem lielākā daļa attiecās uz vairākiem pensiju sistēmu aspektiem. Deviņos ieteikumos tika uzsvērtā pensiju ilgtspēja, un piecos – to adekvātums vai taisnīgums. Trīs dalībvalstis tika mudinātas vienādot noteikumus dažādām iedzīvotāju grupām; vēl citos ieteikumos tika uzsvērts ilgāks darba mūžs vai papildu pensijas nodrošināšana.

2018. gada KVAI īstenošanas daudzpusējā pārskatīšana parādīja, ka virkne valstu jau ir ieviesušas un turpina īstenot pasākumus, kuru nolūks ir risināt savu pensiju sistēmu ilgtspējas problēmas. Šie pasākumi ietver augstāku pensionēšanās vecumu, stingrākus nosacījumus tiesībām uz pensijām un ierobežojumus priekšlaicīgas pensionēšanās iespējām. Dažas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai no jauna izskatītu pensiju aprēķina mehānismus vai lai palielinātu stimulu atlikt pensionēšanos. Citas valstis ziņoja par pasākumiem pensiju adekvātuma uzlabošanai, kas ietver minimālo pensiju paaugstināšanu, ārkārtas maksājumus zemāku pensiju saņēmējiem, kā arī indeksāciju. Dažas dalībvalstis ir uzsākušas nopietnas pensiju reformas, kuras, sagaidāms, dos rezultātus tuvākajos gados.

SPC izvērtējums parādīja, ka aptuveni puse no dalībvalstīm, par kurām tika veikta pārskatīšana, ir panākušas zināmu vai būtisku progresu, savukārt pagājušā gada izvērtējumā tādu bija panākušas tikai trešā daļa dalībvalstu. Tomēr šogad divas dalībvalstis nav guvušas nekādu progresu tām domāto ieteikumu prasību pildīšanā.

Ņemot vērā šo vērtējumu, *SPC* uzskata: lai pievērstos pieaugošajam demogrāfiskajam spiedienam mūsu novecojošajās sabiedrībās, dažās dalībvalstīs ir vajadzīgi lielāki centieni, bet tām dalībvalstīm, kas jau ir pieņēmušas reformas, tās ir jāīsteno stingrāk un ir jāizvairās no regresēšanas. Dalībvalstu reformu programmās nozīmīgāka vieta būtu jāieņem jautājumiem par adekvātumu. Tā kā paredzamais mūža ilgums palielinās, ilgāks darba mūžs būs izšķiroši svarīgs, lai vīrieši un sievietes varētu iegūt adekvātas pensijas. Dalībvalstu reformu programmās jāparādās pasākumiem, kas sekmē ilgāku profesionālo darbību, vēlāku darba tirgus pamešanu, kā arī vienlīdzīgus nosacījumus pensiju tiesību uzkrāšanā.

Reformas veselības aprūpes jomā

Eiropas sociālā modeļa svarīgs elements ir universālas un ilgtspējīgas veselības aprūpes sistēmas ar garantētu piekļuvi savlaicīgai, kvalitatīvai un izmaksu ziņā pieņemamai veselības aprūpei. Un, kaut gan veselības sistēmas visā ES atšķiras, daudzas no problēmām ir kopīgas. Starp faktoriem, kas rada spiedienu uz dalībvalstu veselības sistēmām, var minēt sabiedrības novecošanu, augošās inovatīvu tehnoloģiju un zāļu izmaksas, veselības speciālistu trūkumu vai nevienmērīgo sadalījumu.

2018. gadā veselības aprūpes jomā KVAI saņēma 12 dalībvalstis. Kopā septiņas dalībvalstis saņēma ieteikumus uzlabot savu sistēmu fiskālo stabilitāti un izmaksu efektivitāti. Divās no minētajām dalībvalstīm bija kopīgas piekļuves problēmas ar pārējām valstīm, par kurām tika veikta pārskatīšana.

Daudzpusējās pārskatīšanas, kuras tika rīkotas kopā ar pārstāvjiem no Padomes Sabiedrības veselības aizsardzības jautājumu darba grupas augstāko amatpersonu līmenī, ir parādījušas, ka visas dalībvalstis, par kurām tika veikta pārskatīšana, reformē savas veselības sistēmas, lai risinātu apzinātās problēmas, kaut arī to dara dažādā intensitātē. Reformu centienu diapazons sniedzas no visaptverošām reformu paketēm (kas prasa ilgtermiņa pieejas pieņemšanai un īstenošanai un tāpēc varētu kavēties) līdz īstermiņa pasākumiem (kas gan ne vienmēr risina problēmu cēloņus). Reformas ietver pasākumus nolūkā stiprināt primārās un integrētās aprūpes nodrošināšanu un aizvīrīt atsevišķus pakalpojumus prom no stacionārās aprūpes slimnīcu sektora; uzlabotus un integrētus aprūpes risinājumus pacientiem ar hroniskām slimībām, intensīvākas skrīninga un profilakses programmas, stimulus pacientiem, ārstiem un farmaceitiem ierobežot tēriņus farmaceitiskiem produktiem, pasākumus nolūkā visneaizsargātākajām personām uzlabot piekļuvi, piemēram, noteiktām zālēm un terapijām; centienus veicināt veselīgāku dzīvesveidu (tostarp jauniešu vidū), kā arī pasākumus, ar ko pievēršas personāla trūksam, zēmam atalgojumam un nevienmērīgajam veselības aprūpes personāla teritoriālajam sadalījumam dažās dalībvalstīs.

Par spīti dalībvalstu centieniem šķiet, ka progress veselības aprūpes sistēmu reformēšanā kopš 2018. gada jūnija ir palēninājies. Šā gada *SPC* izvērtējums liecināja, ka apmēram puse valstu, par kurām tika veikta pārskatīšana, ir guvušas zināmu vai būtisku progresu apzināto problēmu risināšanā, taču otrajā pusē valstu progress ir saglabājies ierobežots. Turpretim liels vairākums dalībvalstu, par kurām tika veikta pārskatīšana pagājušajā gadā, panāca zināmu vai būtisku progresu. Komiteja uzsver, ka ir jāturpina, jāpaātrina un jāpadziļina iesāktās reformas, jo īpaši veselības sistēmu efektivitātes un lietderības uzlabošanā. Lai uzlabotu ilgtspēju, nemazinot kvalitāti un piekļuvi pakalpojumiem, ir vajadzīgi pienācīgi preventīvi pasākumi. Vēl ir vajadzīgi lielāki centieni dažādu veselības aprūpes pakalpojumu integrēšanai un labākai koordinācijai starp veselības un sociālajiem dienestiem.

Reformas ilgtermiņa aprūpes jomā

2018. gadā KVAI par ilgtermiņa aprūpes jautājumiem saņēma trīs dalībvalstis, un tajos uzmanība bija vērsta uz labāku izmaksu efektivitāti, kā arī pakalpojumu sadrumstalotības un pārvaldības problēmu risināšanu. Pasākumi, par kuriem tika ziņots, ietver jaunu risinājumu testēšanu integrētās ilgtermiņa aprūpes nodrošināšanai mājas apstākļos, aprūpes racionalizēšanu cilvēkiem ar hroniskām slimībām, kā arī vienotu mehānismu ieviešanu pacientu aprūpes vajadzību novērtēšanai.

Joprojām aktuāli ir jautājumi par oficiālu ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu sniegšanu, lai apmierinātu pieaugošās vajadzības, kas saistītas ar sabiedrības novecošanu visā Eiropā. Ņemot vērā spiedienu, kāds ir uz ilgtermiņa aprūpes sistēmu ilgtspēju un darbību, *SPC* atzīst, ka ir vajadzīga arvien proaktīvāka politiska pieeja, kurā cenšas vienlaicīgi pastiprināt profilaksi un sekmēt efektīvu un izmaksu ziņā efektīvu aprūpes sniegšanu, nepasliktinot tās kvalitāti, pieejamību un nosacījumus neatkarīgai dzīvei.
